

นิพนธ์ต้นฉบับ

Original Articles

ประสิทธิผลและปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด
โดยใช้รูปแบบจิตสังคัมบำบัดแบบประยุกต์ของโรงพยาบาลบ้านด่าน
Effectiveness and factors related to effectiveness of Modified Matrix
Program On Substance addicted patients of Bandan Hospital

ทนงศักดิ์ ปิดตาทะสา, พ.บ.*

Thanongsak Pidtatasa, M.D.*

*โรงพยาบาลบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ประเทศไทย 31000

*Bandan Hospital, Buri Ram Province, Thailand, 31000

Corresponding author, E-mail address: than1234@hotmail.com

Received: 14 Aug 2024 Revised: 30 Aug 2024 Accepted: 22 Nov 2024

บทคัดย่อ

- หลักการและเหตุผล** : โรงพยาบาลบ้านด่านเป็นโรงพยาบาลชุมชนสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีบทบาทหน้าที่ในการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดสารเสพติดโดยใช้รูปแบบจิตสังคัมบำบัดประยุกต์ ซึ่งโรงพยาบาลบ้านด่านยังไม่เคยมีการศึกษาวิเคราะห์ผลของการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดด้วยรูปแบบที่ใช้มาก่อน การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดโดยวัดจำนวนผู้ที่เข้ารับการบำบัดครบและวัดจำนวนผู้หยุดเสพหลังจากบำบัดครบ รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการบำบัดรักษาเพื่อเป็นข้อมูลและเป็นองค์ความรู้ในการดำเนินงานป้องกันรักษาฟื้นฟูผู้ติดสารเสพติดต่อไป
- วัตถุประสงค์** : เพื่อศึกษาประสิทธิผลและปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดตามรูปแบบจิตสังคัมบำบัดประยุกต์โรงพยาบาลบ้านด่าน
- วิธีการศึกษา** : การวิจัยเป็นการศึกษาเชิงพรรณนาแบบย้อนหลัง (retrospective descriptive study) รวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลระบบรายงานระบบติดตามและการเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดของกระทรวงสาธารณสุข เครื่องมือที่ใช้คือ แบบบันทึกข้อมูลการบำบัดรักษาผู้ใช้สารเสพติด (บสต.3) ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลการใช้สารเสพติดและผลการบำบัดยาเสพติด วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลการใช้สารเสพติดและประสิทธิผลการบำบัดรักษาด้วยสถิติเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของการบำบัดด้วยสถิติ Chi-square
- ผลการศึกษา** : ผลการศึกษาพบว่าผู้บำบัดยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 96.4) อายุ 20-29 ปี (ร้อยละ 37.3) อายุเฉลี่ย 25.5 ปี ส่วนใหญ่สถานภาพสมรสโสด (ร้อยละ 67.5) สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 43.4) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 48.2) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนพบว่าเป็นกลุ่มที่ไม่มีรายได้ (ร้อยละ 37.3) รองลงมามีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000 - 10,000 บาท (ร้อยละ 34.9) การใช้สารเสพติดของผู้ติดสารเสพติด ส่วนใหญ่เริ่มใช้สารเสพติดครั้งแรกอายุ 10-19 ปี ชนิดสารเสพติดที่ใช้ครั้งแรกเป็นยาบ้า สาเหตุสำคัญที่ใช้สารเสพติดครั้งแรกเพราะ

อยากลอง ส่วนใหญ่เข้ารับการบำบัดเป็นครั้งแรก ร้อยละ 80.7 ลักษณะเข้ารับการบำบัดทั้งหมดคือ บังคับบำบัดตามพระราชบัญญัติพื้นฟูหรือเป็นผู้ต้องโทษ ร้อยละ 100 ด้านประสิทธิผลการบำบัด ผลการศึกษาพบว่าผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติด ร้อยละ 67.5 มีประสิทธิผลการบำบัด เมื่อทดสอบความสัมพันธ์พบว่าปัจจัยที่ศึกษาไม่ได้มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

- สรุป** : การบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดตามรูปแบบจิตสังคมบำบัดประยุกต์โรงพยาบาลบ้านด่านมีประสิทธิผลในการบำบัดยาเสพติด สามารถใช้รูปแบบนี้เป็นทางเลือกในการบำบัดผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับบริการได้
- คำสำคัญ** : ประสิทธิภาพ จิตสังคมบำบัดแบบประยุกต์

ABSTRACT

- Background** : Bandan Hospital is a community hospital under the Ministry of Public Health. They are a role in treating and rehabilitating substance-addicted patients through the Modified Matrix program. Ban Dan Hospital never has been the study of substance addiction treatment before. This study aimed to study the effectiveness of rehabilitation for substance-addicted patients by measuring the number of patients who completed treatment and the number of patients who stopped substance abuse after completing treatment. And studying factors related to the effectiveness of treatment to provide information and knowledge for further prevention, treatment, and rehabilitation of substance- addicted patients.
- Objective** : This study aimed to study the effectiveness of rehabilitation for substance-addicted patients by measuring the number of patients who completed treatment and the number of patients who stopped substance abuse after completing treatment. And studying factors related to the effectiveness of treatment.
- Methods** : This study is a retrospective descriptive study. This study collected data from the substance treatment network of the Ministry of Public Health. The research tool was a substance treatment questionnaire consisting of personal information, substance usage information, and follow-up results. Personal data, substance use, and the effectiveness of the program were analyzed by using descriptive statistics. The factors related to the effectiveness of the program were analyzed by Chi-square.
- Results** : The study showed that most subjects were male (96.4%), aged between 20-29 years (37.3%), average age 25.5-year, most of the marital status were single (67.5%). Their highest educational level was Junior High School (43.4 %), Most occupation were general contractors (48.2 %), most of

them did not have income is 37.3 %, Most of them started using substance for the first time, ages 10-19. The types of substance used were amphetamines. The main reason that they used substance for the first time because they wanted to try. Most of them received treatment for the first time about 80.7%. All of them were force by Narcotics Addict Rehabilitation Act or punishable 100%, for treatment effectiveness 67.5% were effective and relationship testing it not found that the study factors were Relationships with statistically significant effectiveness results.

Conclusions : Modified Matrix Program on substance Addicts of Bandan Hospital was effective program. A substance treatment unit could continue to be used in this program.

Keywords : effectiveness, modified matrix program.

หลักการและเหตุผล

จากรายงานสถานการณ์ยาเสพติดโลกของสำนักงานด้านยาเสพติดและอาชญากรรม องค์การสหประชาชาติ พบว่า ในปี พ.ศ. 2558 มีประชากรใช้ยาเสพติดจำนวนประมาณ 255 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 5.3 ของประชากรโลกในช่วงอายุ 15 - 64 ปี หรือในประชากรทุก 20 คน จะมีผู้ใช้ยาเสพติดอยู่ประมาณ 1 คน โดยในจำนวนนี้มีผู้ที่ประสบปัญหาจากยาเสพติดด้านสุขภาพทางกายและจิตใจที่อาจก่อให้เกิดอันตรายและนำไปสู่ภาวะเสพติดจนต้องได้รับการรักษา จำนวนประมาณ 29.5 ล้านคน คิดเป็นเกือบร้อยละ 12 ของผู้ใช้ยาเสพติด และคิดเป็นร้อยละ 0.6 ของประชากรผู้ใหญ่ทั่วโลก ซึ่งในแต่ละปีผู้ใช้ยาเสพติดทั่วโลกมีเพียง 1 ใน 6 คนที่เข้าถึงการบำบัดรักษาจากการติดยาเสพติด โดยยาเสพติดในกลุ่มอนุพันธ์ของฝิ่นเป็นยาเสพติดที่ก่อให้เกิดอันตรายกับสุขภาพมากที่สุด ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อชีวิต ในกรณีใช้ยาเกินขนาด⁽¹⁾ อีกทั้งมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคร้ายแรงเช่น ไวรัสเอชไอวี ไวรัสตับอักเสบบีหรือซีที่เกิดจากการใช้เข็มฉีดยาที่ไม่สะอาด เสี่ยงต่อการเป็นโรคร่วมด้านกายและจิตใจ รวมถึงส่งผลต่อหน้าที่การทำงานอีกด้วย⁽²⁾ อันตรายหรือผลกระทบต่อสุขภาพที่เกิดจากการใช้ยาเสพติดจึงเป็นประเด็นที่ต้องป้องกันแก้ไข ทั้งนี้แนวโน้มจำนวนผู้ใช้ยาเสพติดของประชากรโลก

จากการประมาณการก็เพิ่มสูงขึ้น เมื่อเทียบในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2549 ถึง พ.ศ. 2558 โดยเพิ่มขึ้นจาก 208 ล้านคนเป็น 255 ล้านคน⁽¹⁾

ประเทศไทยได้มีการสำรวจครัวเรือนเพื่อคาดประมาณจำนวนประชากรผู้ใช้สารเสพติดของประเทศไทยปี พ.ศ. 2559 โดยคณะกรรมการบริหารเครือข่ายองค์กรวิชาการสารเสพติดพบว่ามีประชากรที่ใช้สารเสพติดในปี พ.ศ. 2559 ประมาณ 1.4 ล้านคนและในจำนวนนี้อันุมานว่าประมาณ 3 แสนคนเป็นกลุ่มที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลรักษา กลุ่มวัยที่พบว่ามีผลกระทบระบาคของยาเสพติดพบมากในกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงานช่วงอายุ 12-44 ปี มีการกระจายของยาเสพติดไปถึงหมู่บ้าน/ชุมชน ที่เป็นรากฐานสำคัญของสังคม ยาเสพติดเป็นหนึ่งในปัญหาที่มีความสำคัญของสังคมไทย เพราะเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดผลกระทบมากมายหลายด้าน พบว่ายาเสพติดนั้นเป็นปัจจัยหลักในการประกอบอาชญากรรมต่างๆ ความรุนแรงในครอบครัวและสังคม ปัญหาโรคติดเชื้อและเอดส์⁽³⁾ ส่งผลเสียต่อสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างมาก อีกทั้งก่อให้เกิดความเสียหายทางด้านทรัพยากรมนุษย์ ความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของชาติ ซึ่งทางรัฐบาลและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องก็ได้ดำเนินการอยู่

อย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยลดปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น ดังนั้นเราจึงจำเป็นต้องจัดการกับปัญหาอย่างเร่งด่วน ซึ่งในการแก้ปัญหายาเสพติดให้โทษที่ได้ผลนั้นจะต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กันทั้ง 3 ด้านคือการปราบปราม การป้องกัน และการบำบัด จะเห็นได้ว่าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ในเรื่องการสร้างเสริมสุขภาพของประชาชนเน้นการฟื้นฟูสมรรถนะและสมรรถภาพของคนในประเทศให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของชาติ รวมถึงพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2554 คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจึงออกระเบียบไว้ว่าด้วยการตรวจพิสูจน์การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด การควบคุมตัวและการปฏิบัติต่อผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์และผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2559 “ให้ส่งบุคคลผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการฟื้นฟูตามแผนการที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะกำหนดให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด” ในปัจจุบันประเทศไทยก็ได้ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงมีการวางนโยบายหลายด้านเพื่อป้องกันปราบปรามและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดควบคู่กันไป โดยกรมคุมประพฤติกระทรวงยุติธรรมเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่รับผิดชอบในด้านการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ซึ่งได้เปลี่ยนแนวคิดและนโยบายจากเดิมที่เน้นวิธีการลงโทษมาเป็นวิธีการบำบัดฟื้นฟูจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เคยพลาดพลั้งได้ปรับปรุงตัว⁽⁴⁾ ซึ่งปัจจุบันมีการบำบัดรักษายาเสพติดจะมีสถานบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดสามารถขอรับการบำบัดรักษาได้ตามสถานพยาบาลต่างๆ ที่เป็นหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน โรงพยาบาลธัญญารักษ์ที่มีกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ อีกทั้งมีหน่วยงานศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จะเห็นได้ว่าในประเทศไทยนั้นได้ดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยการจัดสถานที่บำบัดรักษาอาการทางร่างกายของผู้ติดยาเสพติดไว้เกือบทุกจังหวัดทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กรอิสระ ตลอดจนมูลนิธิที่ช่วยเหลือด้านยาเสพติดต่างๆ

โรงพยาบาลบ้านด่านเป็นโรงพยาบาลชุมชนสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีบทบาทหน้าที่ในการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยใช้รูปแบบจิตสังคมบำบัดประยุกต์ ซึ่งถูกพัฒนาโดยกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข เนื่องจากได้มีการศึกษาและติดตามผลของการบำบัดในรูปแบบ Matrix model เดิมซึ่งเป็นรูปแบบที่ผ่านการศึกษาวิจัยโดย Matrix institute ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่ายังมีปัญหาอุปสรรคและข้อที่ควรปรับปรุงคือคู่มือยังมีเนื้อหาที่เข้าใจได้ยากและยังขาดสื่อประกอบการทำกลุ่มครอบครัวบางส่วนเช่นวิดีโอหรือภาพพลิกประกอบการให้บริการศึกษา ฯลฯ ดังนั้นกรมการแพทย์โดยโรงพยาบาลธัญญารักษ์ขอนแก่น จึงได้พัฒนาและประยุกต์คู่มือในการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดผู้ป่วยนอกขึ้น ซึ่งมีเนื้อหาที่เข้าใจได้ง่ายและสะดวกในการปฏิบัติตาม โดยต่างไปจากรูปแบบเดิม เพราะมีเนื้อหาและจำนวนครั้งในการบำบัดที่ชัดเจน มีผลการรักษาดีกว่าการบำบัดแบบอื่นๆ เพราะที่ใช้งบประมาณในการบำบัดน้อยกว่าการบำบัดในรูปแบบค่าย รวมถึงผู้เข้ารับการบำบัดยังสามารถทำงานควบคู่กันไป ในระหว่างการบำบัดได้ ดังนั้นโรงพยาบาลบ้านด่านจึงนำรูปแบบที่ถูกพัฒนามานี้มาใช้แต่ยังไม่เคยมีการศึกษาวิเคราะห์ผลของการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดด้วยรูปแบบที่ใช้มาก่อน การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการบำบัดรักษาผู้ป่วย โดยวัดจำนวนผู้ที่เข้ารับการบำบัดครบและวัดจำนวนผู้หยุดเสพหลังจากบำบัดครบ รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการบำบัดรักษาเพื่อเป็นข้อมูลและเป็นองค์ความรู้ในการดำเนินงานป้องกันรักษาฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดตามรูปแบบจิตสังคมบำบัดประยุกต์ของโรงพยาบาลบ้านด่าน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดตามรูปแบบจิตสังคมบำบัดประยุกต์ของโรงพยาบาลบ้านด่าน

นิยามศัพท์

ประสิทธิผลการบำบัดรักษา หมายถึง ผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับการบำบัดรักษาที่โรงพยาบาลบ้านด่านตามรูปแบบจิตสังคมบำบัดโรงพยาบาลบ้านด่านเกิดผลการบำบัด ประกอบด้วย 1) ระยะเวลาในการเข้ารับการบำบัดครบ 16 สัปดาห์ 2) ผู้ป่วยหยุดยาเสพติดได้ตลอดระยะเวลาบำบัดหรือมีการเสพยาซ้ำระหว่างบำบัด แต่หยุดยาได้เมื่อบำบัดครบ 16 สัปดาห์ (หยุดยาอย่างน้อย 8 สัปดาห์ก่อนที่จะบำบัดครบ)

จิตสังคมบำบัดแบบประยุกต์ หมายถึง โปรแกรมการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดด้วยรูปแบบจิตสังคมบำบัดที่โรงพยาบาลบ้านด่านใช้ โดยปฏิบัติตามคู่มือการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแบบผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลธัญญารักษ์ ขอนแก่น การบำบัดมีจำนวน 16 ครั้ง โดยเริ่มต้นด้วยกิจกรรมรับใหม่ลงประวัติบันทึกข้อมูล กิจกรรมในการบำบัดประกอบไปด้วยการให้ความรู้และโทษภัยของยาเสพติด กิจกรรมการศึกษารายบุคคลและครอบครัวศึกษา กิจกรรมกลุ่มฝึกทักษะการเลิกยาระยะเริ่มต้น (early recovery skills) ควบคู่ไปกับกิจกรรมกลุ่มฝึกทักษะป้องกันกลับไปติดยาเสพติดซ้ำ (relapse prevention) และกิจกรรมประเมินผลหลังการบำบัดครบตามเกณฑ์⁽⁵⁾

วิธีการศึกษา

รูปแบบการศึกษา

การวิจัยเป็นการศึกษาเชิงพรรณนาแบบย้อนหลัง (retrospective descriptive study) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดและปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดตามรูปแบบจิตสังคมบำบัดแบบประยุกต์ที่โรงพยาบาลบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการศึกษาได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบุรีรัมย์ (เลขที่หนังสือรับรอง BRO2020-005 วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2563)

กลุ่มตัวอย่างและขนาดตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ติดยาเสพติดที่มารับการบำบัดรักษาที่โรงพยาบาลบ้านด่าน ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2561 ถึงวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 ทุกรายจำนวน 83 คน จึงไม่มีการคำนวณขนาดตัวอย่าง

เกณฑ์คัดเข้า (Inclusion criteria)

1. ผู้ที่รายงานตัวเข้ารับการบำบัดยาเสพติดที่โรงพยาบาลบ้านด่านทุกราย ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2561 ถึงวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2563
2. สัญชาติไทย
3. มีข้อมูลในแบบรายงานการบำบัดรักษาผู้ใช้สารเสพติด ส่วนที่ 3 (บสต.3)

เกณฑ์คัดออก (Exclusion criteria)

1. ผู้ที่มีรายงานตัวแต่ไม่ได้เข้าร่วมการบำบัด
2. ผู้ที่ยังอยู่ในระยะการบำบัดอยู่ หรือการบำบัดยังไม่เสร็จสิ้น
3. ผู้เข้ารับการบำบัดที่มีความผิดปกติทางจิต

เครื่องมือที่ใช้

แบบเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยจัดทำขึ้นตามแนวทางการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดของโรงพยาบาลบ้านด่านและแบบรายงานการบำบัดรักษาผู้ใช้สารเสพติดส่วนที่ 3 (บสต.3) ของผู้ป่วยเฉพาะรายซึ่งประกอบด้วยข้อมูล 3 ส่วน คือ

- 1) ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส สำเร็จการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
- 2) ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด ได้แก่ อายุที่เริ่มใช้สารเสพติดครั้งแรก ชนิดสารเสพติดที่ใช้ครั้งแรก สาเหตุสำคัญที่ใช้สารเสพติดครั้งแรก ประวัติการบำบัดยาเสพติด
- 3) ลักษณะของการเข้ารับการบำบัด ได้แก่ บังคับบำบัด ต้องโทษ สมัครใจ
- 4) ผลของการบำบัด ได้แก่ ระยะเวลาการบำบัดครบตามเกณฑ์และการหยุดใช้ยาเสพติดรวมถึงเข้ารับการบำบัดรักษาและติดตามดูแลอย่างต่อเนื่อง 1 ปี

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล นำมาประมวลผลเบื้องต้นด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS แบ่งการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สารเสพติดและประสิทธิผลการบำบัด ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive statistic) ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของการบำบัด ใช้สถิติวิเคราะห์ Chi-square

ผลการศึกษา

1. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาพบว่าผู้ติดสารเสพติดส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 96.4) อายุ 20-29 ปี (ร้อยละ 37.3) อายุเฉลี่ย 25.5 ปี สถานภาพสมรส โสด (ร้อยละ 67.5) สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

(ร้อยละ 43.4) รองลงมาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 33.7) ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 48.2) รองลงมาคือเป็นกลุ่มคนว่างงาน (ร้อยละ 22.9) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนพบว่าเป็นกลุ่มที่ไม่มีรายได้ (ร้อยละ 37.3) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000 - 10,000 บาท (ร้อยละ 34.9) และมีรายได้น้อยกว่า 5,000 (ร้อยละ 14.5) การใช้สารเสพติดของผู้ติดสารเสพติด พบว่าส่วนใหญ่เริ่มใช้สารเสพติดครั้งแรกอายุ 10-19 ปี รองลงมาอายุ 20-29 ปี (ร้อยละ 32.5) ชนิดสารเสพติดที่ใช้ครั้งแรกเป็นยาบ้า (ร้อยละ 84.3) รองลงมาเป็นกัญชา (ร้อยละ 10.8) สาเหตุสำคัญที่ใช้สารเสพติดครั้งแรก เพราะอยากลอง (ร้อยละ 50.6) รองลงมาเพื่อนชวน (ร้อยละ 34.9) ส่วนใหญ่เป็นการบำบัดครั้งแรก (ร้อยละ 80.7) เป็นกลุ่มที่ได้รับการบำบัดซ้ำ (ร้อยละ 19.3) ลักษณะเข้ารับการบำบัดทั้งหมดคือบังคับบำบัดตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูหรือต้องโทษ (ร้อยละ 100) ไม่มีกลุ่มเข้ารับการบำบัดแบบสมัครใจ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป (n =83)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (ร้อยละ)
เพศ	
ชาย	80 (96.4%)
หญิง	3 (3.6%)
อายุ (ปี) M=25.48, SD = 9.607, Min = 13, Max = 57	
10-19	30 (36.1%)
20-29	31 (37.3%)
30-39	15 (18.1%)
40-49	4 (4.8%)
50-59	3 (3.6%)
สถานภาพสมรส	
โสด	56 (67.5%)
สมรส	14 (16.9%)
หม้าย /หย่า /แยก	13 (15.6%)
สำเร็จการศึกษาชั้นสูง	
ไม่ได้เรียนหนังสือ	1 (1.2%)
ประถมศึกษา	14 (33.7%)
มัธยมศึกษาตอนต้น	9 (43.4%)
มัธยมศึกษาตอนปลาย	10 (21.7%)
อนุปริญญา	-
ปริญญาตรี	-

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป (n =83) (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (ร้อยละ)
อาชีพหลัก	
รับจ้างทั่วไป	40 (48.2%)
เกษตรกรกรรม	10 (12%)
ค้าขาย	3 (3.6%)
นักเรียน	11 (13.3%)
ว่างงาน	19 (22.9%)
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	
ไม่มีรายได้	31 (37.3%)
น้อยกว่า - 5,000 บาท	12 (14.5%)
5,000 - 10,000 บาท	29 (34.9%)
มากกว่า 10,000 บาท	11 (13.3%)
อายุที่ใช้สารเสพติดครั้งแรก (อายุ ปี) M= 19.94, SD= 6.650, Min= 10, Max = 50	
10 - 19	48 (57.8%)
20 - 29	27 (32.5%)
30 - 39	5 (6%)
40 - 49	2 (2.4%)
50 - 59	1 (1.2%)
ชนิดสารเสพติดที่ใช้ครั้งแรก	
ยาบ้า	70 (73.5%)
กัญชา	9 (14.7%)
ไอซ์	4 (11.8%)
สาเหตุสำคัญที่ใช้สารเสพติดครั้งแรก	
อยากลอง	42 (50.6%)
เพื่อนชวน	29 (34.9%)
ช่วยงานอาชีพ	5 (6%)
สนุกสนาน	4 (4.8%)
ไม่สบายใจ	3 (3.6%)
การเข้ารับบำบัด	
เข้ารับการบำบัดครั้งแรก	67 (80.7%)
เข้ารับการบำบัดซ้ำ	16 (19.3%)
ลักษณะของการเข้ารับการบำบัด	
บังคับบำบัด	83 (100%)
สมัครใจ	0 (0%)

2. ประสิทธิภาพของการบำบัด

ผลการศึกษาพบว่าผู้ติดยาเสพติดเข้ารับ
การบำบัดครบระยะเวลาที่กำหนดร้อยละ 68.7 บำบัด
ไม่ครบระยะเวลาที่กำหนดร้อยละ 31.3 (ตารางที่ 2)
ผู้ป่วยสามารถหยุดยาเสพติดได้ตลอดระยะเวลาบำบัด

ร้อยละ 67.5 ไม่สามารถหยุดยาได้ร้อยละ 32.5
(ตารางที่ 3) และมีผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษา
และติดตามดูแลอย่างต่อเนื่อง 1 ปี (retention rate)
ร้อยละ 55.4

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ติดยาเสพติดจำแนกตามระยะเวลาในการบำบัด (n =83)

ระยะเวลาในการเข้ารับการบำบัด	จำนวน (ร้อยละ)
ครบตามเกณฑ์	57 (68.7%)
ไม่ครบตามเกณฑ์	26 (31.3%)

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ติดยาเสพติดจำแนกตามผลการบำบัด (n =83)

ผลของการบำบัด	จำนวน (ร้อยละ)
หยุดเสพได้ตลอดระยะเวลาบำบัด	56 (67.5%)
เสพซ้ำระหว่างบำบัดแต่หยุดเสพได้เมื่อครบระยะเวลา	0 (0%)
ไม่สามารถหยุดเสพได้/ไม่ทราบผลการบำบัด	27 (32.5%)

การประเมินประสิทธิผลของการบำบัดผู้ติดยาเสพติดนั้นประกอบด้วย ระยะเวลาในการเข้ารับการบำบัดครบตามเกณฑ์และผู้ป่วยสามารถหยุดเสพยาเสพติดได้ตลอดระยะเวลาบำบัดหรือมีการเสพซ้ำระหว่างบำบัดแต่หยุดเสพได้เมื่อครบระยะเวลาการบำบัด จากผลการศึกษาพบว่าประสิทธิผลของการบำบัดผู้ติดยาเสพติดคิดเป็นร้อยละ 67.5 และไม่มีประสิทธิผลการบำบัดร้อยละ 32.5 (ตารางที่ 3) สำหรับปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดด้วยรูปแบบจิตสังคมบำบัดแบบประยุกต์ ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรส เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ สาเหตุสำคัญที่ใช้สารเสพติด ช่วงอายุที่เริ่มใช้ยาเสพติด ชนิดของสารเสพติดที่เริ่มใช้

การเข้ารับการบำบัด สาเหตุที่เข้ารับการบำบัดกับประสิทธิผลของการบำบัด พบว่าผู้ติดยาเสพติดที่สถานภาพสมรสโสด (ร้อยละ 64.3) เกิดประสิทธิผลการบำบัดมากกว่าผู้ที่มีสถานภาพสมรสคู่ (ร้อยละ 21.4) และสถานภาพสมรส หม้าย หย่า/แยก (ร้อยละ 14.3) แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่าผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับการบำบัดครั้งแรก (ร้อยละ 85.7) เกิดประสิทธิผลการบำบัดมากกว่าผู้เข้ารับการบำบัดซ้ำ (ร้อยละ 14.3) แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้ติดยาเสพติดที่มีสาเหตุจากการอยากลอง (ร้อยละ 46.4) เกิดประสิทธิผลการบำบัดมากกว่าจากสาเหตุเพื่อนชวน (ร้อยละ 46.4) หรือเพื่อความสนุกสนาน (ร้อยละ 8.9) ตามลำดับแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับประสิทธิผลของการบำบัด (n =83)

ตัวแปร	กลุ่มผู้เข้ารับการบำบัด		X ²	p-value
	กลุ่มที่เกิดประสิทธิผล	กลุ่มที่ไม่เกิดประสิทธิผล		
เพศ			0.001	0.976
ชาย	54 (96.4%)	26 (96.3%)		
หญิง	2 (3.6%)	1 (3.7%)		
อายุ			4.395	0.355
10 - 19	21 (37.5%)	9 (33.3%)		
20 - 29	23 (41.1%)	8 (29.6%)		
30 - 39	9 (16.1%)	6 (22.2%)		
40 - 49	1 (1.8%)	13 (11.1%)		
50 - 59	2 (3.6%)	1 (3.7%)		
สถานภาพสมรส			2.590	0.274
โสด	36 (64.3%)	20 (74.1%)		
คู่	12 (21.4%)	2 (7.4%)		
หม้าย/หย่า/แยก	8 (14.3%)	5 (18.5%)		

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับประสิทธิผลของการบำบัด (n =83) (ต่อ)

ตัวแปร	กลุ่มผู้เข้ารับการบำบัด		X ²	p-value
	กลุ่มที่เกิดประสิทธิผล	กลุ่มที่ไม่เกิดประสิทธิผล		
ระดับการศึกษา			2.019	0.569
ไม่ได้เรียนหนังสือ	1 (1.8%)	0 (0%)		
ประถมศึกษา	19 (33.9%)	9 (37.3%)		
มัธยมศึกษาตอนต้น	22 (33.9%)	14 (51.9%)		
มัธยมศึกษาตอนปลาย	14 (25.0%)	4 (14.8%)		
อาชีพหลัก			4.589	0.332
รับจ้าง	25 (44.6%)	15 (55.6%)		
เกษตรกร	9 (16.1%)	1 (3.7%)		
ค้าขาย	2 (3.6%)	1 (3.7%)		
นักเรียน	9 (16.1%)	2 (7.4%)		
ว่างงาน	11 (19.6%)	8 (29.6%)		
รายได้ (บาท)			2.264	0.519
ไม่มีรายได้	21 (37.5%)	10 (37%)		
น้อยกว่า 5,000	10 (17.9%)	2 (7.4%)		
5,000 - 10,000	19 (33.9%)	10 (37%)		
มากกว่า 10,000	6 (10.7%)	5 (18.5%)		
ช่วงอายุที่เริ่มใช้			5.013	0.286
10 - 19	30 (53.6%)	18 (66.7%)		
20 - 29	21 (37.5%)	6 (22.2%)		
30 -39	2 (3.6%)	5 (6.0%)		
40 - 49	2 (3.6%)	2 (2.4%)		
50 - 59	1 (1.8%)	1 (1.2%)		
สาเหตุสำคัญที่ใช้สารเสพติด			3.883	0.422
อยากลอง	26 (46.4%)	16 (59.3%)		
เพื่อนชวน	21 (37.5%)	8 (29.6%)		
ช่วยงานอาชีพ	5 (8.9%)	0 (0%)		
สนุกสนาน	2 (3.6%)	2 (7.4%)		
ไม่สบายใจ	2 (3.6%)	1 (3.7%)		
ชนิด			0.995	0.608
ยาบ้า	47 (83.9%)	23 (85.2%)		
กัญชา	7 (12.5%)	2 (7.4%)		
ยาไอซ์	2 (3.6%)	2 (7.4%)		
เข้ารับการบำบัด			2.756	0.097
เข้ารับการบำบัดครั้งแรก	48 (85.7%)	19 (70.4%)		
เข้ารับบำบัดซ้ำ	8 (14.3%)	8 (29.6%)		

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่าผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 96.4) อายุ 20-29 ปี (ร้อยละ 37.3) สถานภาพสมรสโสด (ร้อยละ 67.5) สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 43.4) ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 48.2) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนพบว่า เป็นกลุ่มที่ไม่มีรายได้ (ร้อยละ 37.3) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000 - 10,000 บาท (ร้อยละ 34.9) ซึ่งสอดคล้องกับภทรินทร์ ชมพูคำและคณะ⁽⁶⁾ ได้ศึกษาผลการบำบัดรักษาผู้ป่วยติดยาเสพติดย้อนหลัง 10 ปี (พ.ศ. 2543-2553) ของสถาบันธัญญารักษ์ พบว่าผู้เข้ารับการบำบัดรักษาส่วนใหญ่เป็นเพศชายอายุขึ้นๆ ลงๆ อยู่ระหว่าง 15-19 ปี และ 20-24 ปี และพบว่าระดับการศึกษาและอาชีพมีความสอดคล้องกันคือ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สถานภาพโสด ส่วนใหญ่มืออาชีพรับจ้าง

การใช้สารเสพติดของผู้ติดยาเสพติดพบว่าส่วนใหญ่เริ่มใช้สารเสพติดครั้งแรกอายุ 10-19 ปี รองลงมาอายุ 20-29 ปี (ร้อยละ 32.5) ชนิดสารเสพติดที่ใช้ครั้งแรกเป็นยาบ้า (ร้อยละ 84.3) รองลงมาเป็นกัญชา (ร้อยละ 10.8) สาเหตุสำคัญที่ใช้สารเสพติดครั้งแรกเพราะอยากรลอง (ร้อยละ 50.6) รองลงมาเพื่อนชวน (ร้อยละ 34.9) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกัญญา ภูระหงษ์⁽⁷⁾ ส่วนใหญ่เป็นการบำบัดครั้งแรก (ร้อยละ 80.7) เป็นกลุ่มที่ได้รับการบำบัดซ้ำ (ร้อยละ 19.3) ลักษณะเข้ารับการบำบัดทั้งหมดคือ บังคับบำบัดตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูหรือต้องโทษ (ร้อยละ 100) ไม่มีกลุ่มเข้ารับการบำบัดแบบสมัครใจ

ประสิทธิผลของการบำบัดผลการศึกษาพบว่าผู้ป่วยมีประสิทธิผลการบำบัด (ร้อยละ 67.5) ซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาของกนกลักษณ์ ศิริรุ่งวัฒนากุล⁽⁸⁾ ที่ศึกษาประสิทธิผลการบำบัดรักษาผู้ติดยาและสารเสพติดโดยใช้รูปแบบการบำบัดความคิดและพฤติกรรมแบบประยุกต์ของโรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ โดยมีประสิทธิผลการบำบัด (ร้อยละ 76.9) และมากกว่า วงศพัทธ์ บุญมาก⁽⁹⁾ ที่ศึกษาประสิทธิผลการบำบัดยาเสพติดตามรูปแบบจิตสังคมบำบัดแบบประยุกต์

เช่นเดียวกัน โดยมีประสิทธิผลการบำบัด (ร้อยละ 51.1) อาจเนื่องมาจากกิจกรรมการฝึกทักษะต่างๆ ของโปรแกรมการบำบัดหรือจำนวนครั้งของการบำบัดที่โรงพยาบาลบ้านด่านได้ประยุกต์ให้สอดคล้องกับสภาพของผู้ป่วย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวัยทำงานประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การปลูกข้าว ปลูกอ้อย ไร่ข้าง ตัดอ้อย รวมถึงมีส่วนหนึ่งที่ไม่ได้ทำงานซึ่งจะทำให้มีเวลาว่างมาเข้ารับการบำบัดได้อย่างสม่ำเสมอ รวมถึงในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาที่อาจพบปัญหาการขาดเรียนในวันที่บำบัดทางโรงพยาบาลก็จะมีการออกไปรับรองแพทย์เพื่อยืนยันการเข้ารับการบำบัดซึ่งจะทำให้ไม่มีปัญหาในการขาดการเข้าเรียนส่งผลให้เข้ารับการบำบัดได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดตามโปรแกรมจิตสังคมบำบัดแบบประยุกต์ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้าน เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ไม่พบว่า มีปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสอดคล้องกับการศึกษาของกนกลักษณ์ ศิริรุ่งวัฒนากุล⁽⁸⁾ แต่จากการวิเคราะห์ในปัจจัยสถานภาพโสดมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบำบัดมากกว่า สถานภาพสมรสและหย่า หมาย แยก (แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ) ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าสถานภาพโสดอาจจะไม่มีปัญหาในเรื่องของปัญหาครอบครัวซึ่งจะทำให้เกิดความวิตกกังวลในปัญหาหลายๆ อย่างเช่น ปัญหาการเงิน ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว ภาระหน้าที่ในการดูแลครอบครัวซึ่งอาจส่งผลถึงประสิทธิผลของการบำบัดได้โดยผลการศึกษานี้แตกต่างกับการศึกษาของอารี สุภาวษ์⁽¹⁰⁾ ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่เกิดประสิทธิผลส่วนใหญ่สถานภาพโสดโดยมีคำอธิบายว่าการมีสถานภาพสมรสคู่อาจจะช่วยให้ผู้ติดยาเสพติดสามารถเข้ารับการบำบัดเกิดประสิทธิผล อธิบายได้ว่าปัจจัยสนับสนุนที่มีความสำคัญที่ทำให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดจนเกิดประสิทธิผล พบว่าครอบครัวมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก บทบาทของครอบครัวในการประคับประคองสนับสนุนแก่สมาชิก การดูแลช่วยเหลือกัน ปัจจัยด้านครอบครัวผู้ติดยาเสพติด ในกรณีที่ผู้ติด

สารเสพติดเข้ามารับการรักษาในโรงพยาบาลเป็นครั้งแรก ผู้ติดยาเสพติดเหล่านี้อาจจะมาด้วยความเต็มใจ ถูกบังคับจากการจับกุมหรืออาจจะถูกตั้งเงื่อนไขบางอย่างจากคนใกล้ชิดและครอบครัวให้มารับการบำบัดรักษา ผู้ติดยาเสพติดเองอาจยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องโรค การดำเนินโรค การปฏิบัติตนและขั้นตอนการบำบัดรักษาต่างๆ พยาบาล/เจ้าหน้าที่ผู้ให้การบำบัดจึงจำเป็นต้องที่จะต้องให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด แนวทางการบำบัดรักษา การจัดกิจกรรมเบื้องต้นให้กับผู้ติดยาเสพติดและสมาชิกในครอบครัวให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือ ซึ่งจะทำให้ครอบครัวดูแลผู้ติดยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและยังเป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ป่วยต้องกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้มีผลการศึกษาแตกต่างกัน อาจเกี่ยวข้องกับการศึกษาที่ไม่พบมีกลุ่มสมัครใจเข้ารับการบำบัดเหมือนกับในการศึกษาอื่นซึ่งเป็นโอกาสที่จะประชาสัมพันธ์การบำบัดนี้ให้เข้าถึงโดยสมัครใจมากยิ่งขึ้น

สรุป

ผู้ติดยาเสพติดส่วนใหญ่เข้ารับการบำบัดครบระยะเวลาที่กำหนดและผู้ติดยาเสพติดหยุดเสพยาเสพติดได้ตลอดระยะเวลาบำบัดเป็นส่วนใหญ่ โดยไม่พบกลุ่มที่เสพยาซ้ำระหว่างบำบัดแต่หยุดเสพยาได้เมื่อครบระยะเวลา ส่งผลให้การบำบัดผู้ติดยาเสพติดตามรูปแบบจิตสังคมบำบัดแบบประยุกต์เกิดประสิทธิผลคิดเป็นร้อยละ 67.5 และไม่พบมีปัจจัยใดที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้นการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดตามรูปแบบจิตสังคมบำบัดประยุกต์โรงพยาบาลบ้านดำนามีประสิทธิผลในการบำบัดยาเสพติด สามารถใช้รูปแบบนี้เป็นทางเลือกในการบำบัดผู้ติดยาเสพติดที่เข้ารับบริการได้

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการประชาสัมพันธ์การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดตามโปรแกรมจิตสังคมบำบัดแบบประยุกต์ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเข้าถึงบริการมากขึ้น ซึ่งในการศึกษาพบว่ามีประสิทธิผลถึงร้อยละ 67.5 และเพิ่มช่องทางการเข้ารับบำบัดโดยระบบสมัครใจให้มากขึ้น

2. โปรแกรมบำบัดอาจปรับระบบเพื่อเอื้อต่อการเข้าถึงบริการได้อย่างต่อเนื่องมากขึ้น โดยอาจพิจารณาเพิ่มวันเข้ารับการบำบัดเป็นวันหยุดราชการ ซึ่งจะเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มบุคคลที่ยังต้องศึกษา เช่น นักเรียน นักศึกษา หรือผู้ที่มีงานประจำ ให้สามารถเข้าถึงบริการได้มากขึ้น โดยไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานประจำ

เอกสารอ้างอิง

1. คณะกรรมการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ สาขา ยาเสพติด. คู่มือการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Service plan) สาขายาเสพติด. พิมพ์ครั้งที่ 1. สมุทรสาคร : บอรัณ ฑู ปี พับลิชชิ่ง ; 2561.
2. สุวรรณ อรุณพงศ์ไพศาล. โรคที่สัมพันธ์กับการใช้สารเสพติดและการติดยาเสพติด. ใน: กุศลภรณ์ ชัยอุดมสม, ภัทรี พหลภักย์, ภาพันธ์ วัฒนวิทย์กิจ, พงศธร พหลภักย์, บรรณธิการ. จิตเวชศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. ขอนแก่น : คลังน่านวิทยา ; 2560 : 303-38.
3. อัครพล คุรุศาสตร์, บรรณธิการ. แนวทางการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดโดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง. พิมพ์ครั้งที่ 1. สมุทรสาคร : บอรัณ ฑู ปี พับลิชชิ่ง ; 2561.
4. สุพจน์ ชูติดำรง. ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ยาเสพติดซ้ำ: ศึกษาเฉพาะกรณี โรงพยาบาลธัญญารักษ์. [วิทยานิพนธ์ปริญญาามนุษยศาสตร์มหาบัณฑิต]. คณะมนุษยศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย ; กรุงเทพฯ ; สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ; 2544.

5. พรรณณี วาทีสุนทร, กฤติกา เฉิดโฉม. การศึกษาเปรียบเทียบผลสำเร็จของการบำบัดรักษาผู้ป่วยยาเสพติดระบบบังคับบำบัดและระบบสมัครใจ. สมุทรสาคร : บอเรียน หู ปี พับลিশซิ่ง ; 2552.
6. ภัทรินทร์ ชมภูคา, สำเนา นิลบรรพ์, สมพร สุวรรณมาโจ. การบำบัดรักษาผู้ป่วยสารเสพติดของสถาบันธัญญารักษ์ในช่วงเวลา 10 ปี (พ.ศ. 2543-2553). วารสารกรมการแพทย์ 2555; 37(2):90-9.
7. กัญญา ภูระหงษ์. ปัจจัยที่มีผลต่อการเสพยาของผู้ติดยาเสพติดในเขตจังหวัดปทุมธานี. วารสารพยาบาลสาธารณสุข 2561;32(2):23-40.
8. กนกลักษณ์ ศิริรุ่งวัฒนากุล. ประสิทธิภาพและปัจจัยที่มีผลต่อการบำบัดรักษาผู้ติดยาและสารเสพติดโดยใช้รูปแบบการบำบัดความคิดและพฤติกรรมแบบประยุกต์ของโรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์. สวรรค์ประชารักษ์เวชสาร 2562;16(1):23-33.
9. วงศพัทธ์ บุญมาก. ประสิทธิภาพของการบำบัดรักษาผู้ป่วยยาเสพติดตามรูปแบบจิตสังคมบำบัดค่ายขวัญแผ่นดิน อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม. วารสารวิชาการกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ 2561;14(2):13-24.
10. อารี สุภาวงศ์. ประสิทธิภาพของการบำบัดรักษาผู้ป่วยยาเสพติดติดตามรูปแบบจิตสังคมบำบัดแบบประยุกต์โรงพยาบาลทุ่งสง. วารสารพยาบาลสงขลา นครินทร์ 2562;(ฉบับพิเศษ):160-70.